

Вольга САКАЛОВА,
кандыдат культуралогіі

СЛУЖЭННЕ НАВУЦЫ ДА ЮБІЛЕЮ АЛЯКСАНДРА СМОЛІКА

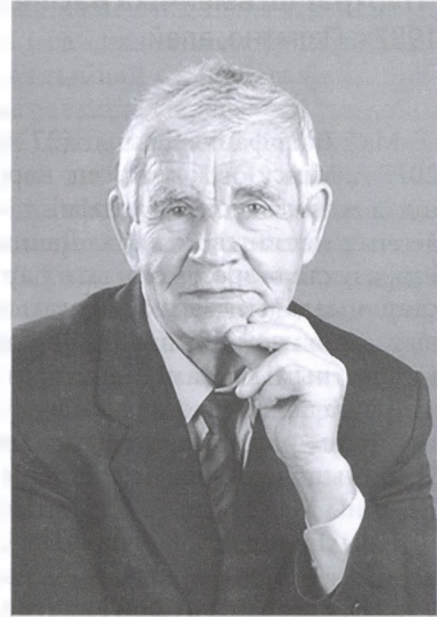
24 кастрычніка 2024 г. адзначыў 80-годдзе Аляксандр Іванавіч Смолік. За вялікі адрэзак часу пройдзены няпросты, але змястоўны навукова-педагагічны шлях доктара культуралогіі, прафесара, педагога, загадчыка кафедры культуралогіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Аляксандр Смолік скончыў гістарычны факультэт Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага. У 1972 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па гістарычных навуках і праз год пачаў навукова-педагагічную працу ў МДПІ: прайшоў шлях ад асістэнта да дацэнта кафедры, загадчыка падрыхтоўчага аддзялення. З 1989 да 1992 г. быў дэканам факультэта падрыхтоўкі да паступлення ва ўстановы вышэйшай адукацыі і прафесійнай арыентацыі моладзі.

Пачынаючы з 1992 г. працоўная дзейнасць А. Смоліка ажыццяўлялася ў непарыўнай сувязі з Універсітэтам культуры. Дванаццаць гадоў Аляксандр Іванавіч працаваў прарэктарам па вучэбнай рабоце, а з 2004 да 2006 г. – першым прарэктарам БДУКМ.

У 1999 г. абараніў доктарскую дысертацыю, першую ў Беларусі па тэорыі і гісторыі культуры, на тэму “Дзейнасць сацыяльна-культурных інстытутаў Беларусі ў посткатастрофным соцыуме”, прысвечаную асаблівасцям развіцця трансфармацыйных працэсаў у грамадстве пасля чарнобыльскай трагедыі – найбуйнейшай тэхнагеннай катастрофы ў гісторыі чалавецтва, якая шмат у чым паўплывала на лёс краіны і грамадства.

Айчынная культуралогія – навука адносна маладая, і навуковая дзейнасць А. Смоліка складае значную частку яе гісторыі. Менавіта навуковы аўтарытэт Аляксандра Іванавіча садзейнічаў адкрыццю ў 2001 г. пры БДУКМ савета па абароне доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый па спецыяльнасці “тэорыя і гісторыя культуры”, старшынёй якога ён быў некалькі гадоў. Таксама на працягу шэрага гадоў з’яўляўся членам экспертнага савета ВАК Рэспублікі Беларусь па тэорыі і гісторыі культуры, па тэорыі і гісторыі мастацтва; членам савета па абароне доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый па спецыяльнасці “тэорыя і гісторыя культуры” Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы і па спецыяльнасці “журналістыка” Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

З 2006 г. Аляксандр Смолік узначальваў кафедру гісторыі Беларусі і музеязнаўства, а з 2009 г. – кафедру культуралогіі, якая адразу стала вядучым цэнтрам культуралагічнай адукацыі ў Беларусі. Вывучэнне і выкладанне культуралогіі стала для яго высакароднай місіяй. За гады працы Аляксандр Іванавіч аб’яднаў вакол сябе таленавіты і аўтарытэтны калектыў выкладчыкаў – унікальных спецыялістаў розных напрамкаў культуралагічнай навукі. Калектыў кафедры – найярчэйшы прыклад прафесіяналаў, аб’яднаных духам служэння агульнай справе, захаванню і развіццю культуры.

На базе кафедры пад кіраўніцтвам А. Смоліка сфарміравана класічная навуковая школа “Тэорыя і гісторыя культуры”. Асноўныя напрамкі навукова-даследчай дзейнасці кафедры: вывучэнне гісторыі і тэорыі айчынай і сусветнай культуры, іх сацыядынамікі і функцыянавання ва ўмовах глабальнай інфармацыйна-камунікцыйнай прасторы; выяўленне ў сучасным беларускім грамадстве форм і спосабаў стварэння, асваення, захавання і трансляцыі культуры; даследаванне ступені засваення культуры рознымі сацыяльна-дэмаграфічнымі, сацыяльна-этнічнымі, этнаканфесійнымі, прафесійнымі супольнасцямі, месца і ролі розных субкультур. У сувязі з пашырэннем беларуска-кітайскага супрацоўніцтва ў сферы адукацыі ўвага аддаецца вывучэнню кітайскай культуры, спецыфікі

яе генезісу, духоўным традыцыям і сучаснаму культурна-гістарычнаму працэсу.

З 2021 г. члены прафесарска-выкладчыцкага складу кафедры пад кіраўніцтвам А. Смоліка выконваюць планавую навукова-даследчую тэму “Нематэрыяльная культурная спадчына Беларусі ў сучасным тэзаўрусе культуры”.

Пры кафедры функцыянуе магістратура, аспірантура і дактарантура па спецыяльнасці “тэорыя і гісторыя культуры”, з 2019 г. – магістратура па спецыяльнасці “культуралогія” на англійскай мове для замежных грамадзян.

Шматлікія навуковыя планы А. Смоліка, адукацыйныя стратэгіі і праекты вылучаюцца светапогляднай маштабнасцю, змястоўнай глыбінёй і прагнастычнай дальнабачнасцю.

Аляксандр Смолік знаходзіўся ля вытокаў айчыннай культуралагічнай адукацыі, непасрэдна ўдзельнічаў у распрацоўцы адукацыйных стандартаў, вучэбных планаў і праграм для студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў па культуралагічных спецыяльнасцях і спецыялізацыях. Ён распрацаваны і выдадзены інавацыйныя вучэбныя дапаможнікі: “Культуралогія: тэорыя культуры” (2008; у суаўтарстве з Л. Кухто), “Культуралогія: гісторыя культуры” (2009; у суаўтарстве з Л. Кухто, А. Цобкала), “Гісторыя беларускай культуралагічнай думкі” (2014; у суаўтарстве з Л. Кухто), “Субкультурныя моладзежныя фарміравання XXI века” (2022; у суаўтарстве з В. Гуцько, Л. Кухто), сярод нядаўніх – “Культуралогія” (2024; у суаўтарстве з Хуан Ічэнам і І. Субач) на трох мовах: беларускай, рускай і кітайскай. Навукова-педагагічныя працы А. Смоліка – крыніцы ў вучэбнай і даследчай дзейнасці беларускіх, а сёння і кітайскіх, культуралагаў.

Кафедра культуралогіі на чале з А. Смолікам выступае надзвычайным па сваёй ролі і значэнні падраздзяленнем універсітэта ў развіцці адукацыйнага супрацоўніцтва дзвюх краін – Беларусі і Кітая.

Па ініцыятыве А. Смоліка ў верасні 2021 г. у Рэспубліканскім інстытуце кітаязнаўства імя Канфуцыя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта адбылося адкрыццё філіяла кафедры культуралогіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, а ў 2023 г. ажыццёўлены набор студэнтаў па новай прафілізацыі – “сіналогія”.

Аляксандр Іванавіч – асоба надзвычайнай працаздольнасці і ўнутранай дысцыпліны. Свой юбілей ён сустрэў у аўдыторыі. Вядзе заняткі па курсах “Культуралогія”, “Тэорыя і гісторыя культуры”, “Тэорыя культуры”, “Гісторыя культуры”, “Міфалогія Кітая і Беларусі: агульнае і спецыфічнае”, “Станаўленне і развіццё беларускай культуралогіі як навукі і вучэбнай дысцыпліны”, распрацоўвае вучэбны дапаможнік

новага пакалення па культуралогіі для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь, перадае свае грамадзянскія фундаментальныя веды і навуковы вопыт маладому пакаленню. Яго аўтарскія курсы актуальныя і запатрабаваны як адукацыйныя і выхаваўчы рэсурсы абуджэння цікавасці ў моладзі да вывучэння і захавання гісторыка-культурнай спадчыны краіны.

Прафесар Смолік – вядомы ў краіне і па-за яе межамі навуковы аўтарытэт у галіне тэорыі і гісторыі беларускай культуры. Яго фундаментальныя працы – манаграфіі “Сацыядынаміка культуры ў посткатастрофным соцыуме” (1999); “Гісторыя і культура беларускіх татар” (2000; у суаўтарстве з І. Канапацкім); “Прыкладная культуралогія” (2005; у суаўтарстве з Я. Грыгаровіч); “Божы дар Івана Кандрацьева” (2013); “Беларуская культуралогія: гісторыя і сучаснасць” (2014; у суаўтарстве з Л. Кухто); “Культура как образование: теоретико-прикладной анализ” (2015; у суаўтарстве з Ю. Бондарам); “Художественная культура Беларуси XVIII – 1-й четверти XX в.” (2019; у суаўтарстве з М. Сакалоўскай) – прыклад глыбокага, мудрага падыходу ў даследаванні самых складаных пытанняў гістарычнага і сучаснага сацыякультурнага развіцця, дакладных, вычарпальных меркаванняў.

Па ініцыятыве А. Смоліка ў 2008 г. заснаваны Тышкевіцкія чытанні. Канферэнцыі, што праходзілі ў Мінску (2008), Лагойску (2009), Вілейцы (2010), Валожыне (2012, 2022), Свіслачы (2016), Барысаве (2018), Ружанах (2021), Мядзелі (2024), выйшлі і на міжнародны ўзровень: у 2014 г. чытанні арганізаваны ў палацы Тышкевічаў у Крэцінзе (Літва). У БДУКМ створана мемурыяльная аўдыторыя ў гонар Канстанціна і Яўстаха Тышкевічаў – заснавальнікаў беларускага музейзнаўства і археалогіі.

Аляксандр Смолік – старшыня навуковага савета навукова-метадычнага часопіса “Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў”, намеснік старшыні савета па абароне дысертацый пры Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў. За перыяд існавання ў савеце адбылася абарона трох доктарскіх і больш як 50 кандыдацкіх дысертацый (пад непасрэдным навуковым кіраўніцтвам А. Смоліка – 16 кандыдацкіх дысертацый) па культуралогіі, у тым ліку кітайскіх аспірантаў. Ён няўменна быў і застаецца для студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў, што пачынаюць свой шлях у навучы, а таксама для калег прыкладам працавітасці і самадысцыпліны, сумленнасці і адказнасці, адданасці краіне і сваёй справе. Аляксандр Іванавіч шчодро дзеліцца ведамі, ідэямі, прафесійным вопытам з моладдзю, яму вераць і за ім гатовы ісці яго вучні і паслядоўнікі.